

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.76>**А. В. Чуб**

кандидат юридичних наук,

здобувач кафедри адміністративного та господарського права

Запорізького національного університету

orcid.org/0000-0002-3652-0409

СУБ'ЄКТИВНІ ПУБЛІЧНІ ПРАВА ЯК СКЛАДНИК АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ

У науковій статті здійснено дослідження суб'єктивних публічних прав як складової частини адміністративної правосуб'єктності приватної особи. Метою даного дослідження є визначення сутності суб'єктивних публічних прав приватної особи як складової частини адміністративної правосуб'єктності приватної особи. Говорячи про взаємні відносини між суб'єктами права та адміністративними органами, автор виділяє три типові ситуації, коли ці відносини відбуваються, та засади для їх виникнення: за умови наявності юридичного інтересу – якщо суб'єкт має кваліфікований юридичний інтерес, щодо якого орган адміністрації зобов'язаний виявити його законність і врахувати його, якщо це можливо (а якщо ні, то повинен виправдати відмову); за умови наявності фактичного інтересу – якщо суб'єкт господарювання у нинішній чи майбутній ситуації отримає пряму користь у результаті дій чи бездіяльності органу публічної влади; за умови наявності публічного суб'єктивного права – якщо суб'єкт звертається до адміністративного суду з позовом щодо вимоги від органу публічної влади конкретних дій (або утримання від певних дій), які він юридично зобов'язаний діяти виконувати (утриматися) відповідно до свого призначення. У якості висновку обґрунтовано, що загальнотеоретичний підхід до визначення категорії «суб'єктивних публічних прав» будується на визнанні визначальними їх ознаками певних не правових, а психологічних феноменів: волі, інтересу, потенційної активності. Наголошено, що особливості соціокультурного розвитку вітчизняного адміністративного права зумовили певний занепад наукового інтересу до тематики суб'єктивних публічних прав; наслідком цього є сьогоденна ситуація недостатнього дослідження цієї проблеми.

Ключові слова: історико-правова характеристика, суб'єктивні публічні права, приватна особа, становлення, адміністративний орган.

Chub A. V. SUBJECTIVE PUBLIC RIGHTS AS A COMPONENT OF THE ADMINISTRATIVE LEGAL PERSONALITY OF AN INDIVIDUAL

In the scientific article the research of subjective public rights as a component of administrative legal personality of an individual is carried out. The purpose of this study is to determine the essence of the subjective public rights of an individual as a component of the administrative legal personality of an individual. It is determined that the mutual relations between subjects of law and administrative bodies, the author identifies three typical situations when these relations occur, and the principles for their occurrence: provided there is a legal interest – if the subject has a qualified legal interest in which the administrative body is obliged to identify its legality and take it into account, if possible (and if not, must justify the refusal); provided that there is a factual interest – if the business entity in the current or future situation will receive direct benefits as a result of actions or inaction of a public authority; subject to the existence of a public subjective right – if the subject applies to the administrative court with a claim to the public authority for specific actions (or refrain from certain actions), which he is legally obliged to perform (withhold) in accordance with its purpose. In conclusion, it is substantiated that the general theoretical approach to defining the category of “subjective public rights” is based on the recognition of their defining features of certain not legal but psychological phenomena: will, interest, potential activity. It is emphasized that the peculiarities of the socio-cultural development of domestic administrative law have led to a certain decline in scientific interest in the subject of subjective public rights; the consequence of this is the current situation of insufficient research of this problem.

Key words: historical and legal characteristics, subjective public rights, individual, formation, administrative body.

Постановка проблеми. Неодноразово акцентована нами раніше тенденція сучасного адміністративного права до людиноцентричності спирається на визначену ст. 1 Хартії основоположних прав Європейського Союзу вимогу до держав-членів поважати, захищати й зберігати недоторканою людську гідність. Відносини між державою та людиною у цьому світлі вибудовуються на підставі принципу: держава існує саме для того, щоб створювати та підтримувати можливості приватних осіб до гідного життя [1, с. 14]. Це дозволяє визначити унормування основних публічно-правових відносин між громадянами й органами публічної адміністрації найважливішим завдан-

ням адміністративного права та висуває на перші позиції адміністративно-правової науки такий об'єкт дослідження, як невіддільний учасник адміністративно-правових відносин.

Торкаючись тематики приватної особи як індивідуального суб'єкта права, неможливо обійти увагою питання термінологічного різноманіття, яке відрізняє правову науку в цьому аспекті. Наявність у законодавстві та науково-правовій літературі багатьох термінів та сталих словосполучень на кшталт «права людини», «фізична особа», «приватна особа», «індивід», «правова особистість» тощо свідчить про необхідність провести смислову лінію демаркації між категоріями

«людина», «особа», «індивід» і чіткіше окреслити межі поняття «приватна особа», яка, власне, багато в чому визначає предмет дослідження нашої магістерської роботи.

Стан наукової розробки проблеми. Варто виділити наукові розробки таких вчених, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.І. Васильєва, О.В. Гончарук, Б.М. Дронів, С.П. Погребняк, Р.В. Сивий, В.М. Селіванов, В.В. Галунько, Р.А. Калюжний, М.П. Кунцевич, Ю.О. Легеза, С.В. Савченко, О.М. Вінник, Є.В. Курінний, В.К. Колпаков, Т.О. Коломоєць, А.Я. Курбатов, С.Т. Гончарук та ін. Однак у дослідженнях представників адміністративної науки відсутнім є комплексне дослідження суб'єктивних публічних прав як складової частини адміністративної правосуб'єктності приватної особи.

Метою даного дослідження є комплексне дослідження суб'єктивних публічних прав як складової частини адміністративної правосуб'єктності приватної особи.

Виклад основного матеріалу. Обравши напрям від найбільш загального до найбільш конкретного як маршрут нашої дослідницької думки, зазначимо, що стосовно людської істоти як суб'єкта права для позначення максимально широкої абстракції, яка взагалі не корелює з індивідуальними особливостями персони, використовується поняття «індивід», в якому підкреслюється одиничність на протигагу масовості: індивід як один із багатьох. Найбільш загальне визначення цього терміна запропонував М. Матузов: «Жива істота, яка перебуває в нерозривній єдності з умовами свого існування (довкіллям)» [2, с. 67].

Поняття «людина» в юридичному сенсі означає представника виду *Homo sapiens* – істоту, яка уособлює нерозривну єдність біологічної, соціально-історичної, культурної, духовно-моральної сторін її існування [3, с. 259]. При цьому, що важливо, у правовому аспекті названі сторони існування не мають визначального значення; для визнання за персоною основних прав – прав людини – не має значення, якого вона віку чи статі, яку релігію сповідує і що робить на дозвіллі; достатньо самого факту її належності до *Homo sapiens*.

Наступною сходинкою у піраміді конкретизації значень виступає поняття «особа». Його можна трактувати як варіацію поняття «людина»: це людина, яка досягла певного ступеня соціальності, що дозволяє їй відносно незалежно існувати в суспільстві, виражати власну волю й добиватися її реалізації [4, с. 2]. Тобто саме особою є людина в юридичному смислі – та, що потенційно готова вступати у правовідносини, реалізуючи свої бажання та інтереси.

Тут слід зупинитися на важливому, на наш погляд, моменті. Тезаурус юридичної науки, як відомо, потребує особливої прискіпливості та точ-

ності в обранні термінів; лише системно й несуперечливо побудовані логічно-термінологічні конструкції забезпечують правильну спрямованість наукових пошуків, сприяють дотриманню доказовості як принципу досліджень та відповідають за достовірність результатів. І саме в галузі формулювань і дефініцій навколо людини як суб'єкта права спостерігається зайва термінологічна плутанина, пов'язана із багатозначністю деяких термінів та використанням буденного, а не наукового їх розуміння.

Ідеться про досить розповсюджену, на нашу думку, ситуацію невиправданої заміни чи взаємного використання категорій «особа» та «особистість». Річ у тому, що «особистість» у вітчизняній традиції трактується дещо по-своєму в руслі різних гуманітарних наук: як стійка система психологічних рис, що відрізняють одного індивіда від інших (психологія); 2) як сукупність соціальних ролей окремої людини (соціологія) [3, с. 261]; 3) як доросла людина, вільний та відповідальний, свідомий та вольовий суб'єкт (повсякденне мислення). І, на жаль, часто-густо науковці-правники відмовляють терміну «особистість» у використанні стосовно, наприклад, правопорушників, помилково вважаючи, що характеристики особистості як вільного та відповідального суб'єкта не співпадають з розумінням суб'єкта, що порушив закон, та забуваючи про психологічне та соціологічне трактування. Так створюються термінологічні «кадаври» на кшталт «особа насильницького злочинця» [5] або «особа порушника в адміністративних проступках» [6], тоді як насправді тут ідеться про соціально-психологічні портрети індивідів, що схильні до скоєння певного типу діянь, тому виправданим може бути лише використання терміна «особистість».

Тобто, підсумовуючи наші міркування, зауважимо: «особа» та «особистість» у правових науках не можуть виступати синонімами. Якщо мається на увазі людина як суб'єкт права – використовуємо поняття особи; якщо людина як типовий представник якоїсь групи чи спільноти, як набір певних типових соціально-психологічних характеристик – тут доречним буде згадати про «особистість».

Якщо ж піддати категорію «особа» подальшому конкретизуванню, то переходимо до «фізичної особи». Звуження змісту «особи» як потенційного учасника правовідносин до правовідносин у конкретній сфері соціального буття – сфері майнових та близьких до них справ – якраз і актуалізує появлення цього терміна. «Фізична особа» як поняття не має смислу сама по собі; вона набуває його тільки у протиставленні з особою юридичною, яка також виступає в майнових відносинах і відрізняється обсягом прав, обов'язків та особливостями функціонування.

Тут ми підійшли до головної мети нашого лінгвістично-термінологічного екскурсу – поняття приватної особи. Сфера використання цього поняття ще не усталена; йому не знайшлося місця в законодавстві, хоча в науковій літературі воно вже набуло певної розповсюженості. Приватна особа в теоретичних конструкціях, як правило, протиставляється публічним органам; іншими словами, приватну особу можна розуміти як невіддану сторону публічно-правових відносин. Приватна особа як суб'єкт адміністративного права деякими науковцями трактується як фізична особа, яка відповідно до встановлених адміністративним законодавством норм бере участь у здійсненні публічного управління, реалізації функцій виконавчої влади [7, с. 12]. Інші адміністративісти розуміють приватну особу ширше: як фізичну або юридичну особу, які виступають учасниками адміністративних процедур. При цьому виділяють такі категорії приватних осіб:

1) особа, яка звертається до адміністративного органу із заявою, в тому числі за отриманням адміністративної послуги (заявник);

2) особа, щодо якої приймається акт за ініціативою адміністративного органу, в тому числі в порядку здійснення контрольних повноважень (адресат);

3) особа, яка вступає в адміністративну процедуру за власною ініціативою або залучається за ініціативою адміністративного органу, оскільки рішення у справі може вплинути на її права чи законні інтереси (заінтересована особа);

4) особа, яка звертається до адміністративного органу зі скаргою на рішення, дії та бездіяльність адміністративного органу (скаржник) [8, с. 43].

Автори підручника з адміністративного права визначають приватну особу як фізичну або юридичну особу, яка діє від себе особисто, неофіційно та не має жодних владних повноважень [9, с.110].

Як робоче для нашого подальшого дослідницького пошуку ми пропонуємо таке визначення: приватна особа – це фізична або юридична особа, яка, будучи невідданою стороною публічно-правових відносин, бере участь у здійсненні публічного управління, виступає учасником адміністративних процедур або адміністративного процесу.

При цьому можливість приватної особи бути суб'єктом права, тобто учасником правовідносин, що виникають у рамках галузі адміністративного права, характеризується як адміністративна правосуб'єктність, зміст якої змінюється залежно від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на обсяг прав та обов'язків приватної особи [10, с. 7].

Поняття правосуб'єктності у вітчизняній традиції розглядалося ще представниками радянської науки. Одним із перших звернувся до цієї проблеми С.Н. Братусь, який визначав право-

суб'єктність як право бути носієм прав та обов'язків [11, с. 23]. Тематика правосуб'єктності дискутувалася в радянські часи досить активно, їй присвячувалися конференції та семінари; наслідки однієї з них видано у збірнику «Правові проблеми цивільної правосуб'єктності». Серед іншого там запропоновано розглядати її як правову можливість загального й абстрактного характеру з конкретним змістом: «За характером вона є відносно статичним конкретним правовим зв'язком між людиною та державою та абстрактним – між людиною та іншими особами. До її складу входять юридично опосередковані елементи – здатності особи: мати права й виконувати обов'язки, виникнення, змінення та закінчення яких пов'язано законом із діями самої особи та інших осіб, а також із настанням подій (правоздатність); своїми діями набувати та створювати для себе та інших осіб права та обов'язки (діездатність)» [11, с. 52].

Зазначене демонструє, що в проблематики правосуб'єктності є доволі суттєва власна історія в українському науково-правовому просторі. Серед її дослідників можна назвати такі відомі імена, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Л.В. Коваль, О.І. Остапенко, В.П. Петков, А.О. Селіванов тощо. Проте значна кількість досліджень не гарантує абсолютного вирішення питання щодо суті та складових елементів адміністративної правосуб'єктності. Оскільки у сфері адміністративного та публічного права досі немає єдиного підходу до тлумачення правосуб'єктності, її елементів і взаємозв'язків, нам слід звернутися до дослідження її теоретичних підвалин та спробувати окреслити власне бачення взаємозв'язку правосуб'єктності та публічних суб'єктивних прав.

Спробу структурувати наукові здобутки щодо правосуб'єктності здійснив у своїй монографії А.В. Пасічник. Науковець виділив функціональний та структурний підходи як головні напрями дослідження зазначеної тематики. При цьому за функціонального підходу правосуб'єктність розглядалася крізь призму суб'єкта права, юридичні якості якого вона об'єктивувала; за структурного, відповідно, – як сукупність певним чином структурованих елементів [12, с. 23].

Взагалі функціональне розуміння правосуб'єктності відображується у трактуванні її як родового зв'язку особи з правопорядком, в якому відбувається юридичне оформлення людини як суб'єкта права, визнання її з боку інших учасників правової комунікації [13]. За висновками теоретиків, найчастіше правосуб'єктність у літературі визначають через категорію здатності, яка досить точно й повно відображує специфіку змісту правосуб'єктності. Саме у здатності відбито особливості соціальних властивостей суб'єкта права (волездатність, діездатність тощо), як і міру гарантованих можливостей, закріплених за ним

законом (приміром, повинність) [14]. Саме правосуб'єктність, таким чином, визначає, чи здатна конкретна приватна особа виступати суб'єктом конкретних правовідносин – у нашому випадку адміністративних.

Звичайно, зазначене жодним чином не означає, що бути суб'єктом права (тобто мати правосуб'єктність) можуть виключно фізичні особи; юридичні особи, а також органи публічної влади також характеризуються правосуб'єктністю. При цьому, що закономірно, у кожному випадку правосуб'єктність буде мати свою специфіку; саме правосуб'єктність визначає особливості суб'єкта як учасника адміністративних правовідносин.

Специфіка адміністративних відносин слугує причиною того, що правосуб'єктність сторін цих відносин апріорі не може бути аналогічною за змістом і обсягом. Це підтверджується низкою чинників:

- вертикальний вектор спрямованості адміністративних правовідносин, тобто потенційна нерівність суб'єктів адміністративних правовідносин;
- наявність чіткого поділу на індивідуальних і колективних учасників правовідносин [15];
- пов'язаність із публічним управлінням і виконавчою владою, тобто наявність в однієї зі сторін розпорядчих та організаційно-виконавчих функцій;
- вимога обов'язковості щодо участі в окремих видах адміністративних правовідносин [16].

Диференціювати правосуб'єктність сторін адміністративних правовідносин спробував О.В. Мицкевич, який уточнював, що правосуб'єктність індивідів містить права і обов'язки, а юридичних осіб – компетенцію, та пропонував розглядати правосуб'єктність як сукупність елементів правоздатності та дієздатності, які виникають одночасно [17].

У роботах інших дослідників знаходимо інші варіанти структурного розуміння правосуб'єктності: як здатність мати права й обов'язки (тобто ототожнення правосуб'єктності з правоздатністю); як цілісне правове явище, що складається з правоздатності та дієздатності та характеризується як здатність мати та здійснювати права й обов'язки [18]; як сукупність правоздатності, дієздатності та деліктоздатності [19]; як сукупність зазначених вище здатностей та правового статусу [20, с. 3] тощо. Подібна дефінітивна плутанина вимагає теоретичного прояснення змісту правосуб'єктності крізь призму інших загально-теоретичних правових понять.

Передусім вимагають дистанціювання поняття правосуб'єктності та правоздатності; їхнє ототожнення, що має місце, наприклад, у поглядах С.Н. Братуся, нівелює межу між загальноправовим поняттям (сутністю) правосуб'єктності й галузевим його виявленням [17]. При цьому

правоздатність у літературі розглядають як юридично визнану за конкретною особою загальну можливість мати суб'єктивні права й юридичні обов'язки. Якщо згадати, що раніше ми визначили поняття здатності та можливості ключовими для розуміння правосуб'єктності, то на перший погляд це ототожнення не виглядає помилковим. Однак лише на перший; якщо вдивитися детальніше, стає зрозумілою різниця між цими поняттями. Так, адміністративною правоздатністю індивід за законодавством України володіє з моменту народження, однак це не робить його з того моменту повноцінним учасником публічно-правових відносин, тобто не наділяє правосуб'єктністю; для цього мають настати відповідні умови – приміром, досягнення певного віку. Іншими словами, для індивіда правоздатність виступає найбільш абстрактною передумовою участі у правовому житті, яка жодним чином не виділяє його із загальної маси людей, оскільки всі люди наділені нею рівною мірою. Її функція зводиться лише до того, щоб позначити коло правосуб'єктних осіб [21, с. 91; 22, с. 14].

Інша річ – правоздатність, доповнена дієздатністю; це значить, що потенційна можливість мати права й обов'язки перетворюється на реальну здатність особи своїми діями набувати та здійснювати права, виконувати покладені обов'язки та нести юридичну відповідальність. За вітчизняним законодавством дієздатність фізичних осіб пов'язана з психічними і віковими властивостями людини і залежить від них. У повному обсязі адміністративна дієздатність настає з досягненням 18-річного віку. Частково вона виникає і по досягненні 14-річного віку – з одержанням паспорта, дотриманням правил паспортної системи тощо, а в деяких випадках може наставати й до досягнення 14-річного віку [9, с. 122].

Зазначені деякі випадки прямим чином стосуються такого додаткового аспекту правосуб'єктності, як деліктоздатність. Так само як дієздатність, деліктоздатність зумовлена рівнем волеєздатності, виникає по досягненню певного віку. Деліктоздатність є юридично визнаною можливістю особи бути притягнутою до адміністративної відповідальності за скоєне правопорушення, тому ця здатність притаманна, як правило, дієздатному суб'єкту. Через це деліктоздатністю не володіють недієздатні та неповнолітні. На відміну від дієздатності деліктоздатність завжди надається в повному обсязі та не може бути доповнена діями інших суб'єктів. Водночас відсутність деліктоздатності викликає відсутність у суб'єкта правоздатності в частині здатності до виконання певного роду обов'язків. При цьому в адміністративно-правових відносинах особливого типу – адміністративно-деліктних – деліктоздатність є підставою для реалізації дієздатності [23, с. 47].

Із зазначеного, таким чином, впливає, що право-, діє- та деліктоздатність є взаємозалежними та корелюючими характеристиками суб'єкта права, взаємозв'язок яких створює трьохелементну структуру правосуб'єктності. На нашу думку, саме цей теоретичний підхід серед усіх згаданих нами має найвищий евристичний потенціал; однак для остаточного обрання такої пояснювальної моделі правосуб'єктності необхідно розглянути ще один підхід – де правосуб'єктність ототожнюється із правовим статусом або має останній елементом своєї внутрішньої структури.

Така думка розроблялася ще в радянському правознавстві. Так, згідно з позицією О.В. Міцкевича, зміст правосуб'єктності є тотожним правовому статусу й зводиться до сукупності загальних прав і обов'язків (правоздатності), а також до визначених за змістом прав і обов'язків, що безпосередньо впливають із дії законів. Слід зазначити, що подібні погляди поділяли Г.В. Мальцев та Б.В. Пхаладзе [24, с. 58].

Із плином часу цей підхід дедалі частіше подавався критиці. Лунали доводи, що, по-перше, в науковій літературі обидва терміни часто та активно використовуються; з огляду на недопустимість синонімічності в наукових категоріях та вимоги використання одного найменування для одного феномена в мові науки масовість визнання обох понять свідчила про їх сформованість для широкого загалу дослідників. По-друге, розуміння правосуб'єктності як сукупності право- і дієздатності, яке поділяли більшість вчених, явно не співпадало з трактуванням правового статусу, тому що в такому разі багато суб'єктів з тотожним обсягом правосуб'єктності наділялися б одним і тим самим правовим статусом, а це суперечить логіці й реальності [25].

Це виглядає справедливим і стосовно адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу. Приміром, Ю.О. Бунеева визначає адміністративну правосуб'єктність як особливе правовідношення, що дозволяє визначити конкретне місце і роль індивіда в суспільстві, надати публічності цілям, спрямуванню, змісту та формам його діяльності, встановити можливості самореалізації і, відповідно, характер і структуру взаємодії з державними органами [10]. Із цього випливає, що правосуб'єктність не є аналогічною правовому статусу як становищу (місцю й ролі) суб'єкта, а слугує інструментом його визначення.

У сучасній адміністративно-правовій науці хрестоматійним вважається підхід, згідно з яким не статус виступає елементом правосуб'єктності, а навпаки, адміністративно-правовий статус особи включає: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) обсяг і характер правосуб'єктності; 3) адміністративну відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарну відпові-

дальність посадових осіб публічної адміністрації [26, с. 148–152]. А.М. Подоляка, дотримуючись такого ж наукового підходу, визначає, що адміністративно-правовий статус складається із прав та обов'язків, правозастосування та особливості юридичної відповідальності суб'єкта права [27, с. 9]. Подібною є наукова позиція А.М. Авторгова, який до елементів адміністративно-правового статусу особи відносить її правосуб'єктність, права та обов'язки, юридичну відповідальність [28, с.11].

В.В. Галунько, П.В. Діхтієвський, О.В. Кузьменко демонструють взаємозв'язок адміністративно-правового статусу та адміністративної правосуб'єктності в такий спосіб: у сфері публічного управління правосуб'єктність приватних осіб має як загальні ознаки, так і ознаки, що дозволяють розмежовувати цих осіб. На підставі цього адміністративну правосуб'єктність запропоновано диференціювати на загальну адміністративну правосуб'єктність індивідуальних суб'єктів адміністративного права та спеціальну адміністративну правосуб'єктність індивідуальних суб'єктів адміністративного права. Як загальну ознаку науковці пропонують статус громадянина, з яким пов'язаний найбільш розповсюджений набір прав та обов'язків; спеціальними можуть бути статуси із територіальною ознакою (наприклад, мешканці територій з особливим правовим режимом), за ознакою членства в конкретних адміністративних колективах (службові особи, студенти тощо), за ознакою наявності адміністративної опіки (безробітні, багатодітні тощо), тобто залежно від конкретного спеціального статусу правосуб'єктність індивіда доповнюється низкою спеціальних прав або обов'язків [9, с. 125].

Таким чином, правосуб'єктність не дорівнює правовому статусу, а скоріше являє собою його фундамент; за влучним виразом Є.І. Бур'янової, правосуб'єктність – це правовий статус «в зародку», оскільки правосуб'єктність містить різноманіття прав та обов'язків, якими може володіти конкретний індивід, у згорнутому, «ще не народженому» стані [22]. Тобто і правосуб'єктність, і правовий статус прямо пов'язані із сукупністю прав та обов'язків, однак ознакою першої виступає потенційність, а другого – актуальність їх використання.

Висновок. На підставі наведеного ми пропонуємо таке визначення адміністративної правосуб'єктності: це юридично закріплений правовий стан суб'єкта, що потенційно дозволяє йому вступати в адміністративні правовідносини як носію певних прав та обов'язків. При цьому, що важливо, безпосередньо права та обов'язки, як впливає з дефініції, не є складовими частинами правосуб'єктності; її елементами є правоздатність, дієздатність та деліктоздатність як характеристи-

ки суб'єкта, що відображують його можливості мати права та обов'язки. Із цього випливає, що суб'єктивні публічні права не є безпосередніми складовими правосуб'єктності; зв'язок між цими категоріями набагато складніший.

Література

1. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права. Київ : К.І.С., 2009. 552 с.
2. Матузов Н.И. Личность. Права. Демократия. Теоретические проблемы субъективного права. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1972. 292 с.
3. Гудима Д.А. Людинорозуміння у правовій науці (до характеристики сучасного поняттєвого апарату). *Проблеми філософії права*. 2005. Том III. № 1-2. С. 256–266.
4. Бурьянова Е.И. Условия, определяющие правосубъектность индивида: общетеоретический аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Волгоград, 2006. 30 с.
5. Шалгунова С.А. Особа насильницького злочинця : монографія. 2-ге вид. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2012. 548 с.
6. Прокопенко О.Ю. Особа порушника в адміністративних проступках, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку. *Форум права*. 2010. № 3. С. 364–370.
7. Стариков Ю.Н. Административное право: в 2-х чч. Ч. 2. Книга 1: Субъекты. Органы управления. Государственная служба. Воронеж : Изд-во Воронежского гос. ун-та, 2001. 624 с.
8. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук. Київ : Факт, 2003. 496 с.
9. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
10. Бунеева Ю.А. Теоретические проблемы административной правосубъектности гражданина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Воронеж, 2000. 22 с.
11. Гараева Г.Х. Понятие и сущность правосубъектности как категории права. *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*. 2011. № 5(11). С. 22–25.
12. Пасічник А.В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб приватного права : монографія. Суми : Мрія-1, 2014. 126 с.
13. Архипов С.И. Субъект права: теоретическое исследование. Санкт-Петербург : Юридический центр Пресс, 2004. 469 с.
14. Илларионова Т.И. Структура гражданской правоспособности. *Правовые проблемы гражданской правосубъектности: межвузовский сборник научных трудов / отв. ред. О.А. Красавчиков. Свердловск, 1978. Вып. 62. С. 56–64. URL: <https://www.twirpx.com/file/1621704/>.*
15. Сонюк О.В. Особенности участия невластных субъектов у правоотношениях административного судочинства. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 149–152.
16. Зубрицька О. Адміністративна правоздатність як елемент правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 99–104. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaru_2015_3_17.
17. Зинченко С.А. Правосубъектность и структуризация проявленных основных ее форм. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/pravosubektnosti-strukturizatsiya-proyavlennyh-ee-osnovnyh-form>.
18. Мезрин Б.Н. Место гражданской правосубъектности в механизме правового регулирования. *Правовые проблемы гражданской правосубъектности: межвузовский сборник научных трудов / отв. ред. О.А. Красавчиков. Свердловск, 1978. Вып. 62. С. 52–56. URL : <https://www.twirpx.com/file/1621704/>.*
19. Зубрицька О. Адміністративна правоздатність як елемент правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 99–104. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaru_2015_3_17.
20. Бурьянова Е.И. Условия, определяющие правосубъектность индивида: общетеоретический аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Волгоград, 2006. 30 с.
21. Мацелик Т. Адміністративна правосуб'єктність як онтологічна здатність особи бути суб'єктом адміністративного права. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Вип. 597. С. 90–94.
22. Бурьянова Е.И. Условия, определяющие правосубъектность индивида: общетеоретический аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Волгоград, 2006. 30 с.
23. Шульга Є.В. Особливості правосуб'єктності осіб в адміністративно-деліктних відносинах. *Інтернаука: міжнародний науковий журнал. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 3. С. 44–49.
24. Кивель В.Н. Понятие правового статуса личности: вопросы теории. *Вестник Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта*. 2014. Сер. 3. № 1. С. 57–61.
25. Козыревская Л.А. Понятие и элементы гражданско-правового статуса юридического лица. *Вестник Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта*. 2003. № 1. С. 60–64.
26. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
27. Подоляка А.М. Адміністративно-правовий статус Державної автомобільної інспекції МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 19 с.
28. Авторгов А.М. Адміністративно-правовий статус державного виконавця : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : нац. ун-т внутр. справ, 2008. 17 с.